

אקדמיה תחת כוחות שוק

קבלה לאוניברסיטאות על פי סיכויי התלמיד להצליח בחוג תביא לשינוי חברתי

מאת אליהו ג'רבי

להצלחה בלימודים בחוג זה ללא תלות בביקוש לו. בגישה זו תשאף האוניברסיטה לאון ולרסן מגמות חיצוניות, ולא להאיץ אותן כפי שהיא עושה כיום.

אף שגישה זו נראית אוטופית אפשר להתקדם למימושה במכ"ל של צעדים מתואמים. הראי שון שבהם הוא עצם ההכרה בצורך להפריד בין דרישות אקדמיות לבין אילוצים אדמיני-סטרטייוויים, חברתיים, כלכליים ופוליטיים בשיקולי הקבלה. בחוגים מבוקשים במיוחד בחירת המתקבלים אפשר שתיעשה על סמך שיקולים נוספים תוך כדי התייעצות עם גורמים מחוץ לאקדמיה. מעבר לכך, כדי לספק ביקוש עודף בחוגים אלו אפשר להנהיג בהם תוכניות הרחבה זמניות אדריהוק בשיתוף גורמים חיצוניים. בחוגים לא מבוקשים אפשר לעודד תלמידי דים טובים באמצעות מלגות ותוכניות לימודים. משופרות, ולעודד נידודות של סטודנטים בין חוגים ומוסדות, בהתאם להי-שגיהם ונטיותיהם.

גישה זו תאפשר להבחין נכר נה בין דרישות אקדמיות אמיתיות לבין לחצים חיצוניים, כלכליים ופוליטיים, ולתת להם תשובות נאותות בנפרד. המימון הדרוש לכך יושג מתמיכת הגר רמים הפוליטיים המעוניינים בשינוי, וכן מהחיסכון בעלויות ההכנה לכניסה לאוניברסיטה כיום. דפורמה זו תאפשר לחלק את עוגת הידע באופן הוגן בין תלמידים הראויים לה משכבות רחבות ומגוונות; האקדמיה תשמור בכך על ערכיה המקצר עיים האמיתיים ותוכל להפנות את עיקר כוחה להתמודדות עם אתגריה האקדמיים והמדעיים.

הכותב הוא פרופסור חבר בפקולטה להנדסה באוניברסיטת תל אביב

רתית כיום אינה נעוצה בעצם הקבלה לאוניברסיטה של תלמידי דים חלשים יחסית, אלא בחוסר הנגישות של מקצועות מבוקשים לכלל התלמידים הראויים להם.

שיטת הקבלה הנוכחית גובה את מחירה גם בשעבוד החינוך התיכוני לאקדמיה, כסוכן להערכה ומיון של תלמידים בעבודה. עקב כך, ה"חינוך" התיכוני מכוון לרכישה של מיומנות עמידה בבחינות, מתוך דיכוי הסקרנות והטלת הספק.

האקדמיה מאיצה מגמות התחזקות של מוקדי כוח כלכליים וחברתיים

האוניברסיטאות מתבקשות להציג תוכניות של אפליה מתקנת. זו יפה כל עוד היא נעשית בצנעה ובלי לפגוע באחד רים, אך אינה מתאימה ככלי מרכזי במערך הקבלה. מנגנון האפליה המתקנת יקר וסופו שהוא מנציח את עצמו. הוא כרוך בנטל של טיפול פרטני, העדר שקיפות, נטייה לפופולריות ובעיות אתיות קשות. בתנאים של היצע קשיח, אפליה מתקנת לאחד גוזרת בהכרה אפליה מקלקלת כלפי האחר.

מתבקש על כן שינוי מהותי בתפישת הקבלה לאוניברסיטה. בעוד שבשיטה הנוכחית ניתן מענה לביקוש יתר למקצוע מסוים בשוק דווקא בהעלאת רמתם של הלומדים אותו ולא בהגדלת מספרם, ראוי לבחון עתה שיטה שבה ייקבעו דרישות הקבלה לכל חוג על פי שיקולים אקדמיים בלבד, שתכליתם היחידה להבטיח סיכויי נאות

ההשכלה הגבוהה היא משאב לאומי יקר. אופן הנחלתה לראויים לה, משכבות אוכלר סייה שונות, הוא עניין חברתי-פוליטי מובהק הנוגע לחלוקת העושר בחברה, למיצוי משאבי אנוש ולערכים של צדק חברתי. ניסיונות ההתערבות של גורמים פוליטיים במדיניות הקבלה לאר ניברסיטאות מעוררים התנגדות בחוגים אקדמיים, החרדים מפגיי עה בחופש האקדמי. מתח זה יוצר מעין התגוששות בין האקדמיה לפוליטיקה, אף שברור לכל שאקדמיה איכותית אינה נבנית בתכתיבים פוליטיים, ומנגד - גם החופש האקדמי אינו חסר גבולות.

שיטת הקבלה לאוניברסיטאות אכן לוקה בכך שמנגנון ההיצע-וביקוש שלה "תקוע"; בעוד שהביקושים תלויים בגורמיים חיצוניים, ההיצע נותר קשיח. לפיכך "המחירים", כלר מר ספי הקבלה לחוגים שונים, נתונים לתנודות אינפלציוניות ברוח האופנה ואינם נקבעים על פי שיקולים אקדמיים. מנגנון הקבלה הנוכחי יוצר פערים בלתי-סיבירים מבחינה אקדמית בין חוגי לימוד הדומים בתוכנם אך נבדלים ב"וקרתם".

בשיטה הנוכחית, המתאם בין ההישגים בתיכון לבין "סטרוואי" דים" חברתיים, כלכליים ומשפחתיים גורם להתמיינות אקדמית-חברתית בתוך האוניברסיטה עצמה. במקצועות המבר קשים זוכים החזקים, המקצועות המבוקשים פחות פתוחים לכל השאר. האקדמיה עצמה נעשית גורם המאיץ מגמות התחזקות של מוקדי כוח כלכליים, חברתיים ואקדמיים, במחיר החלשה של סביבתם. עיקר הבעיה החבר

של
של
148
0-1
עמ
העו
עונ
אל
לר
הכו
ואו
סב
ואי
ולז
בין
בגו
את
הת
הפ
דמ
מ
ל
מ
מ
הו
בכ
בכ
הג
1.8
לי
לנ
כי
רז
מנ
הו
גד
או
חי
בי
חי